

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/199009,Smierc-Sybiraka-i-jednego-z-darczyncow-Oddzialowego-Archiwu-m-IPN-w-Gdansk-Pawla.html>
06.05.2024, 20:40

Śmierć Sybiraka i jednego z darczyńców Oddziałowego Archiwum IPN w Gdańsku Pawła Bartosza

3 marca 2024 r. zmarł Paweł Bartosz. Powiedzieć o nim, że miał ciekawy życiorys, to tak, jakby nic nie powiedzieć. Przez lata tułaczki przyszło mu wbrew własnej woli przebywać w miejscach bardzo dalekich od rodzinnych stron i widzieć niejedno.

Wszystko zaczęło się 24 czerwca 1929 r. kiedy to urodził się we wsi Berezowiec w powiecie stołpeckim na terenie ówczesnego województwa nowogródzkiego. Gdy był jeszcze dzieckiem we wrześniu 1939 r. wkroczyła tam Armia Czerwona realizując w ten sposób postanowienia tajnego porozumienia między Niemcami a ZSRS. Niewiele później, bo w lutym 1940 r. cała jego rodzina zesłana została na Syberię do obwodu wołogodzkiego.

W 1942 r. został przez Iran ewakuowany z nieludzkiej ziemi wraz z żołnierzami armii gen. Władysława Andersa. W latach 1943-1945 wraz z bratem Tadeuszem przebywał w sierocińcu w Oudtshoorn na terenie obecnej Republiki Południowej Afryki. Ośrodek ten znany był pod nazwą Dom Dzieci Polskich „Krzyż Południa”. Znajdowało się tam kilka szkół średnich, nad którymi nadzór sprawowały delegatury polskich ministerstw: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Pracy i Opieki Społecznej. Paweł Bartosz wykorzystał tam czas na naukę i ukończył szkołę powszechną a także rozpoczął edukację w gimnazjum mechanicznym. W grudniu 1945 r. wraz z bratem Tadeuszem w ramach akcji łączenia rodzin trafił do położonego w Ugandzie osiedla Masindi, gdzie już przebywał ich 12-letni brat Stanisław a ogólnie zamieszkiwało około 5 tysięcy przesiedleńców sybirackich. W Ugandzie młody Paweł kontynuował naukę w funkcjonującym tam Koedukacyjnym Gimnazjum Kupieckim oraz w Szkole Techniczno-Motorowej.

W 1947 r. wyjechał do Wielkiej Brytanii by w czerwcu 1948 r. przez Gdynię wrócić do Polski. W roku 1949 r. odbywał służbę wojskową w batalionie budowlanym, podczas której uczestniczył w pracach budowlanych na warszawskim lotnisku Okęcie. Lata następne to już z kolei okres ustabilizowanego życia rodzinnego oraz pracy w Gminnych Spółdzielniach w Nowym Stawie, Nowym Dworze Gdańskim i Stegnie.

W ostatnich latach Paweł Bartosz przedsięwziął działania mające na celu ocalenie przed zapomnieniem jego nacechowanych tułaczką losów wojennych. Między innymi nawiązał kontakt z Oddziałem Gdańskim IPN, któremu przekazał swoje wspomnienia, kopie dokumentów oraz fotografii dokumentujących jego przeżycia z młodości. Na szczególne podkreślenie zasługują tu materiały dotyczące nieznanych raczej w Polsce a z całą pewnością godnych zapamiętania tułacznych losów tysięcy dzieci polskich w odległych

miejscach globu podczas II wojny światowej.

Sławomir Formella

Paweł Bartosz -
fotografia z 1958 r.

Kościół w osiedlu dla
przesiedleńców w
Masindi (Uganda)

Kopia świadectwa
ukończenia Szkoły
Powszechnej działającej
przy Domu Dzieci
Polskich „Krzyż
Południa” w
Oudtshoorn (RPA),
30.11.1944 r.

Zaświadczenie z
05.05.1947 r. o
ukończeniu kursu w
Szkole Techniczno-
Motorowej działającej w
Masindi.

Wychowankowie
sierocińca w Masindi
oraz ich
wychowawczyni
Zuzanna Danecka
przed szatarnią,
24.02.1947 r.

Polskie dzieci z
sierocińca w
Oudtshoorn w Afryce
Południowej, 1947 r.